

Deklaracija 2020 - Održiva Europa za sve!

Ovu su Deklaraciju (stavove) pripremile organizacije za zaštitu okoliša iz Hrvatske, članice nacionalne mreže „Zeleni forum“, u suradnji s platformom organizacija civilnog društva za praćenje hrvatskog predsjedanja EU „Forum 2020“ i na osnovu stavova europske mreže okolišnih organizacija European Environmental Bureau (EEB). Cilj je predstaviti naša očekivanja vezana za hrvatsko predsjedanje Vijećem EU tijekom prve polovine 2020. godine na području održivog razvoja i zaštite okoliša. Deklaracija se temelji na ranije razvijenim deklaracijama „Deset zelenih testova“, koje su pripremili EEB i Seas at Risk, te na dokumentu Foruma 2020 „Prioriteti civilnog društva za predsjedanje Republike Hrvatske Vijećem Europe“.

Hrvatsko predsjedanje dolazi u kritičnom trenutku za rješavanje egzistencijalne krize klime i biološke raznolikosti, kao prvo cjelovito predsjedanje EU nakon pokretanja komunikacije o europskom „Zelenom dogovoru“ (Green Deal), a Europski parlament usvaja rezoluciju „proglašavajući klimatsku i ekološku izvanrednu situaciju (krizu) u Europi i na globalnoj razini“.

Nesporno je dokazano da se suočavamo s klimatskom krizom, egzistencijalnim gubitkom biološke raznolikosti, društveno neprihvatljivim rizicima za zdravlje od kemikalija i zagađenja zraka i neospornim razinama zagađenja plastikom u našim oceanima. Pored egzistencijalnih kriza u okruženju, suočeni smo s visokom razinom nejednakosti, kako unutar EU tako i na globalnoj razini, kao i sa smanjenjem razine povjerenja u vlade, načine upravljanja i donošenja politika.

Građani, a posebno mladi, zahtijevaju da EU učini više u rješavanju klimatskih i okolišnih izazova, a nedavna anketa Eurobarometra pokazuje da: „93% građana EU-a klimatske promjene doživljava kao ozbiljan problem, a 79% smatra da je to vrlo ozbiljan problem, 84% vjeruje da treba prijeći na čistu energiju veću javnu financijsku potporu, čak i ako to znači smanjenje subvencija na fosilna goriva“.

Iako su europske politike okoliša i klime pomogle poboljšanju okoliša tijekom posljednjih desetljeća, Europa nije postigla dovoljan napredak, a izgledi za okoliš u narednom desetljeću nisu pozitivni, prema europskom okolišu EEA-a - stanju i izgledima 2020. (SOER 2020) izvješće. Izvještaj poziva europske zemlje, vođe i donositelje politika da iskoriste priliku kako bi u sljedećem desetljeću radikalno povećali i ubrzali akcije kako bi Europu vratili na pravi put ka ispunjenju srednjoročnih i dugoročnih ciljeva i ciljeva politike zaštite okoliša kako bi se izbjegle nepovratne promjene i šteta.

31. listopada 2019. hrvatsko predsjedništvo je predstavilo „Prioritete hrvatskog predsjedništva“, a 27. prosinca 2019. svoj službeni šestomjesečni program - Jaka Europa u svijetu izazova - koji uključuje četiri prioriteta: Europu koja se razvija; Europa koja se povezuje; Europa koja štiti; i utjecajnu Europu. Uviđa da je ambiciozan, uravnotežen i održiv višegodišnji financijski okvir EU-a za 2021.-2027. preduvjet za postizanje naših ciljeva. Zaštita okoliša i borba protiv klimatskih promjena jedan su od eksplicitnih prioriteta u programu - od Zelene Europe, pravednog prijelaza na nisko-ugljično i kružno gospodarstvo, očuvanja biološke raznolikosti, zaštite morskog i obalnog područja, učinkovitog upravljanja vodama i otpadom, i održivi turizam. Program također naglašava važnost EU-a kao vodećeg međunarodnog igrača i globalnog partnera. Nadalje, poseban je fokus na jugoistočnoj Europi s ciljem jamčenja napretka i stabilnosti te nastavka vjerodostojne i učinkovite politike proširenja.

Stoga se radujemo što će hrvatsko predsjedništvo EU pokrenuti pozitivnu agendu za suočavanje s gore navedenim izazovima u području okoliša s kojima se Europa suočava u brzo promjenjivoj geopolitičkoj stvarnosti kod kuće i na globalnoj razini. U sljedećim ćemo poglavljima detaljnije razmotriti naše mišljenje o tome kako su prioriteti održivog razvoja riješeni u prioritetima i programu hrvatskog predsjedništva te naše prijedloge na koje teme treba posvetiti više pozornosti tijekom predsjedanja.

OPĆI KOMENTARI NA PRIORITETE I PROGRAM:

Prioriteti i program Vlade RH usvojeni su bez bilo kakvih nacionalnih savjetovanja! Željeli bismo podsjetiti da je Forum 2020, neformalna platforma za nevladine organizacije okupljene povodom predsjedanja Republike Hrvatske, definirao prioritete perspektive civilnog društva i objavio ih u srpnju 2019. Prioriteti su definirani kroz višemjesečni postupak savjetovanja koji se provodio diljem Hrvatske u suradnji s organizacijama civilnog društva i svim zainteresiranim građanima i koji su bili predloženi za službeni dnevni red Predsjedništva:

1. Demokratska Europa slobodnih i odgovornih ljudi. Europa vladavine prava i ljudskih prava. Europa slobodnog, neovisnog i kritičkog civilnog društva, neovisnih institucija i neovisnih medija.
2. Europska unija koja i dalje ima potencijal za širenje. Europa koja stabilizira zapadni Balkan.
3. Europa koja se zalaže za ciljeve održivog razvoja unutar i izvan svojih granica.
4. Europska unija kao globalni graditelj mira.

Država članica koja preuzima predsjedanje, kako bi se osigurala vjerodostojnost svojih prijedloga za zajedničko djelovanje na razini EU-a, prvo bi trebala poduzeti hrabre mjere na svojoj nacionalnoj razini. Pozdravljamo primjer Finske koja je neposredno prije nego što je preuzela predsjedanje EU usvojila ambiciozan nacionalni cilj postizanja klimatske neutralnosti 2035. godine! Nažalost, ne postoji nikakav sličan čin u ime hrvatske Vlade. Suprotno tome, na istoj sjednici Vlade na kojoj je program usvojen, usvojen je prijedlog zakona čiji je cilj „poboljšati“ sigurnost bušenja nafte i plina izvan obale, kao ozbiljan korak ka novoj inicijativi za otvaranje takvih aktivnosti na Jadranu, usprkos snažnom protivljenju javnosti.

U Prioritetima hrvatskog predsjedanja razočaravajuće je što nema konkretnog spominjanja klimatske ili okolišne krize s kojom smo suočeni, niti Europskog Zelenog dogovora (Green Deal), koji je proglašen kamenom temeljcem novih napora politike Europske komisije za njihovo rješavanje. Od četiri prioritetna područja održivi razvoj i zaštita okoliša navode se u samo jednom, i to u prvom prioritetu „Europa koja se razvija“, a čak i tu je jasan prioritet „produblјivanje jedinstvenog tržišta“ i „konkurentnost“, iznesena iz „politika koje će stvoriti bolje radne i životne uvjete i doprinijeti zaštiti okoliša i borbi protiv klimatskih promjena“. U ostala tri predložena prioritetna područja, koja se bave „infrastrukturnom povezanošću“, „sigurnošću“ i globalnom ulogom EU i zapadnog Balkana, postoji samo jedna referenca na „provođenje UN-ove agende za održivi razvojni cilj 2030.“ kao dijela vanjskih radnja. To je odnos prema politikama održivog razvoja i zaštiti okoliša iz prošlog stoljeća, a ne ovog!

Program hrvatskog predsjedanja je najvećim dijelom popis tema, bez detaljne razrade koji su politički ciljevi Predsjedanja prema tim temama. Prioritiziranje tema samo je razrada politike, ali kako je spomenuta većina tema na dnevnom redu EU, ne postoji jasan skup ciljeva za koje se zalaže HR Predsjedanje.

U cijelom dokumentu, koji ima oko 25 stranica, postoji samo jedna referenca na civilno društvo i njegove organizacije: „Uključivanje građana, dijalog s organizacijama civilnog društva i transparentnost institucija Europske unije ključne su komponente za jačanje njegovog demokratskog legitimiteta”. Smatramo to ozbiljnim propustom Programa koji pokazuje nedostatak političke volje ili kapaciteta hrvatskog predsjedanja EU da aktivno pridonose poboljšanju uključenosti civilnog društva u kreiranje politika EU. Ni u jednom poglavlju posvećenom Konferenciji o budućnosti Europe, uloga i konkretna sredstva uključenosti civilnog društva u njegovo institucionalno ustrojstvo nisu razjašnjeni ili čak navedeni